

ליה, ובכל מקום קושיות הסתירה יותר חזקה מקושיות הקיצור. ומה שכתב בדברי רש"י שכתב ובמסקנא מפרש, דכוונת רש"י דהוה מפרש דעל עבד כנעני קאי, דאי על עבד עברי קשה אי הכא היינו קרקע, אבל על עבד כנעני ל"ק אי הכא היינו קרקע, מלבד שהוא דוחק גדול בדברי רש"י, אף גם קשה, למה הוה רבותא יותר מקרקע, ואעפ"י שמפורסם שאינו עבד, באמת משום זה משמתינן ליה, אבל לענין שבועה וודאי אין חילוק בכל טענות שבעולם שיכול להיות עכ"פ אמת. ואדרבה דברי רש"י נראי' להיפך מדבריו, וכוונתו לומר דבאמת אף לפי הא דעבד כנעני קאמר הוה מצי להקשות אי הכא היינו קרקע ומאי רבותא, אלא דעדיפא מניה קא פריך. ולענין הקושיא שהקשה שם בשם גדולים על מה שפסק בח"מ סימן תכ"א סעיף א', וכן בסימן פ"ז הטוען שמסרו או גבנו או גזלו אינו משלם בושת כיון שלא נתכוון לבייש וכן אם תבעה אתנן, דמ"ש מהכא, י"ל דהכא שאני, שהוא מוציאו מכלל ישראל ופסלו לבא בקהל ומוציא לעז על בניו, משא"כ בשאר עבירות, אעפ"י שחטא ישראל הוא. ועיין בשו"ת הב"ח סימן ט', גם בצרור הכסף הקשה כקושיות הרב שבות יעקב בדף קכ"ג ע"ד וע"ש.

הקורא לחברו עבד. נדה יג, ב ד"ה המקשה.

אי הכי היינו קרקע. עיין בר"ן ובריטב"א ולעיל דף ז, א בתוספות ד"ה א"כ ובשפתי כהן סוף סימן צ"ה, ובדרך המלך דף צ"ג ע"ב [טוען ונטען פ"ה ה"ב]. כל הנעשה דמים באחר. רוח אלי' בשיטתו ד' ע"ד [חי' קידושין].

כל הנישום דמים באחר. עיין על כל הסוגיא ברש"י ותוספות מהרש"ך ח"ג סימן לח, ועיין מה שכתב עליו בתורת חסד סימן רע"ד.

רש"י ד"ה יורד עמו לחייו. אף למעט פרנסתו ולירד לאומנתו. בב"מ דף עא, א סתר רש"י זה הפירוש מכח סוגיא דכתובות ומכח סברא, וא"כ דברי רש"י סתרי זה את זה. ועיין בבבי חיי חלק ח"מ דף רצ"ו ע"ד [סימן רלח], ומה שכתבתי בכתובות דף מ"ט.

תוספות ד"ה הקורא לחברו עבד. מהר"א בן חיים בחלק ב' סימן ע"ז. ומ"ש התוספות הקורא לחברו ממזר אומר שחברו עבר בלאו, לכאורה אין זה מדה כנגד מדה, דהרי אין ממזר אלא מחייבי כריתות. הן אמת, דאיכא מ"ד כל חיובי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן, אבל כל זמן שלא לקו בני כריתות גינהו. ואפשר, דבזה לא אפשר להענישו מדה כנגד מדה. והר"ן כתב, דאיהו מוקי ליה בלא יבא ממזר ואם יבא על בת ישראל מלקין אותו. ואפשר דזה נמי כוונת התוספות, ומה שכתבו שחברו עבר בלאו, לא שכבר עבר, וקאי על אביו, אלא עובר, וקאי עליו אם ישא בת ישראל או

שנשא כבר בת ישראל. ושוב ראיתי ברוח אלי' שכתב כי כוונת התוספות לדברי הר"ן. ומתורץ בזה קושיות מהרי"ט בחדושו דילמא לא עבר, (בלא) [אלא] שבא על אשת איש שהותרה ברשות ב"ד ואח"כ בא בעלה. תוספות ד"ה ביצר. שי למורא סימן ד' וסימן יו"ד.

תוספות ד"ה ש"מ מטבע נעשה חליפין. עיין במהרי"ט, ומ"ש עליו ברוח אלי'. ונראה, דמהרי"ט מפרש מה שכתב רש"י לקמן בדבר נחמן חדא מילתא קאמר, אפילו לפי ס"ד, ולא כמהרש"ל ומהרש"א, וא"כ לעולם לרב נחמן מטבע לא עבדי חליפין. וכן הבין הרב עצמות יוסף, ועיין ברוח אלי' בתחילת הסוגיא.

תוספות ד"ה הכי קאמר. מהרש"ך ח"ג סימן ל"ח. דף כח, ב. דיקא נמי. עיין זבחים יג, א ד"ה דיקא נמי.

רשות הגבוה בכסף. קרבן אליצור קל"ב [השוכר דף סג, א], מנחת בכורים בארוכה, מרכבת המשנה ח"א פ"ח דמעשר שני ה"ז.

גזבר שנתן מעות כו'. משנה למלך פ"ט דהלכות מכירה ה"ב, קרית מלך רב ח"א קפ"ב ע"ג [הל' מכירה פ"ט דין ב], קרבן אליצור.

רש"י ד"ה הניחא אי סבר כרב ששת כו'. מוקי למתניתין כרב ששת כל הנישום כדאוקימנא. והקשה מהרש"ך בח"ג סימן ל"ח, דהא לרב ששת אמרינן לעיל דמוקי בין למאי דסליק אדעתן מעיקרא בין למאי דמוקי לה רב יהודה, ומאי דוחקא דרש"י לומר דמוקי לה כרב יהודה. ולע"ד הקלושה לא קשיא, וודאי דמצינו לאוקמי' בהכי, אמנם רש"י פירש בתחלת הסוגיא, [ד"ה] שמע מינה, ואנן קיימא לן דאין מטבע נעשה חליפין. להכי ניחא ליה לרש"י לאוקמי' לר"ל כהלכתא דאין מטבע נעשה חליפין. ורש"י פסק כר"ל. אע"ג דבמאי דמוכח דפירי עבדי חליפין לא קיימ' ל כן כר"ל, וכמו שהקשה התוספות על רש"י בב"מ מו, ב ד"ה ופירי אפשר רש"י נמי פסק בזה כרב ששת. ועיין תורת חסד סימן רע"ד ושבייתות י"ט ס"ח.

תוספות ד"ה שמא יאמר לה. רוח אלי'.

דף כט, א. פדאו כמנה ולא הספיק למושכו עד שעמד במאתים. שו"ת רשב"א סימן אלף צ"ה, קרבן אליצור קלב [השוכר דף סג], מרכבת המשנה ח"ג פ"ט דמכירה ה"ב.

איש אמו ואביו תיראו הרי כאן שנים. אשד הנחלים יו"ד ע"א [קדומים דרוש ב'], שנות חיים קנ"ג [פר' קדושים].

זלזליא אשה. אמרי שפר למהראנ"ח [פר' מצורע ופר' שופטים].

אשכחן מיד לדורות מנלן. אין הקושיא לדורות מנלן דחייב האב למול, דהא בהדיא כתיב בקרא אתה את

בריתי תשמור אתה וזרעך אחריו לדורותיכם, אלא הקושיא היא על אותו ולא אותה, מנלן דלדורות היא, כיון דלאו מצות עשה שהזמן גרמא היא אימא דוקא באותו פעם לא היתה חייבת אבל לדורות חייבת. וכן כתב הרב בעל החדושים. אמנם מדברי הר"ן לא משמע כן.

כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז מיד ולדורות. הרב פני יהושע נראה שהבין דזירוז חדא מילתא, ומיד ולדורות מילתא אחריתא. אמנם מדברי הרמב"ן בפירושו לתורה בריש פ' צו [ויקרא ו, ב] נראה כי הפירוש זירוז מיד חדא היא, שיהיה נוהג תיכף ומיד, וגם נוהג לדורות, וע"ש, ובהרא"ם ובקרבן אהרן, וגבי יהושע לא שייך לדורות, שהרי לא היה הציווי אלא לו, וא"כ לא נהג בו רק כל ימי חייו, ואעפ"כ שייך מיד ולדורות, שהרי עכ"פ היה הציווי תיכף וגם אחרי כן כל ימי חייו בענין המשא שהיה עליו והמריבות, וכמו שפירש רש"י בחומש. ועיין תבואת שור קי"ט [חי' מסכתות]. ועיין בהר"ן דלא משמע כהרמב"ן.

והיכא דלא פרקיה אבוה מיחייב איהו למפרקיה כו'. הנוסחא ברי"ף היא שנא' תפדה קרי ב' תפדה, וכן הוא הנוסחא בהלכות הרמב"ן לבכורות הנדפס מחדש בדף קצ"ו ע"ג [הל' בכורות פ"ח] וע"ש בארוכה בהלכות י"ט. ולשון הר"ן, בברכי יוסף י"ד ס"ז ע"ג [סימן שה סכ"ד די"ד], מלך שלם ח"ב מ"ב ע"א [חי' קידושין], ובהלכות י"ט שם.

אשה שאין אחרים מצווין לפדותה. בכורות מז, ב ד"ה הבן.

רש"י ד"ה תפדה תפדה. ולשון מהרש"א שביתות י"ט ס"ט [בחי' מס' שם].

רש"י ד"ה ואיהי מנלן כו'. והוה מ"ע שאין הזמן גרמא. דוודאי נוהגת מן התורה בכל עת, ומה שאין פודין בשבת הוא מדרבנן. ודברי מהרי"ט תמוהין, וכבר השיג עליו בהלכות י"ט דף קצ"ב.

תוספות ד"ה משכו במאתיים. שדה הארץ צ"ה [חי' קידושין], רוח אלי' ה' ע"ב [חי' קידושין], מלך שלם מ"ב ע"א [חי' קידושין].

תוספות ד"ה אטו. רוח אלי' ו' ז' [חי' קידושין] וע"ש בארוכה.

תוספות ד"ה אותו ולא אותה. האחרונים האריכו הרבה בדברי התוספות אלו. ולקושיא שהקשו הא מילה שלא בזמנה אינה נוהגת בשבת, התירוץ לדעתי הקלושה ברור, כמ"ש מהרי"ט, דזה לא נקרא מ"ע שהזמן גרמא, דדוקא דומיא דתפילין שהמצוה אינה נוהגת בשבת מצד שלא נצטוינו בה בשבת כלל, אעפ"י שאין איסור להניח תפילין בשבת, אבל מילה בשבת נוהגת היא, רק מחמת איסור שבת נגעו בה שאי אפשר לקיימה, ואיך

נקרא זה מ"ע שהו"ג. גם הרב שער המלך בח"ג נ"א ע"ד תירץ כן. כנראה שלא ראה דברי מהרי"ט. גם הרב יעב"ץ בשו"ת שלו ח"א דף ס"ב ע"א [שאלה לו] הוכיח כן. ע"ש. איברא דמ"ש מהרי"ט, דיכול למול בלילה לאכול בקדשים שלא יבואו לידי נותר, לכאורה הם דברים תמוהים, ולא ידעתי אנא הוא בגמרא. ואפשר, דהרב דימה למחוסר כפורים דמשום מצוה דאכילת קדשים מבטלי' מצוה דהשלמה, בפסחים נט, א, אמנם בוודאי יש לחלק בגווני טובא. אמנם מה שהקשו על מהרי"ט בספר הלכות י"ט דף קצ"ב [הל' בכורות פ"ח] ובספר לימודי ה', על מה שכתב דנימול בלילה כשר בדיעבד, הא הגהות מיימון פסקו דפסול בדיעבד, הא ל"ק, דמהרי"ט ס"ל כמהרש"ל ופרישה והב"ח שהביא הש"ך בסימן רס"א דכשר בדיעבד. ועיין בשאלת יעב"ץ דף ט' ע"ב שהוכיח מדאיצטריך אותה, דאשה כשרה למול, דאי פסולה לא איצטריך אותה. דבריו תמוהים, שלא ראה התוספות בסוגיא דע"ז שהביא. ועיין שער המלך ח"א ט' ע"ג [עכו"ם פ"ב ה"ג] וח"ג נ"א ע"ד [פסה"מ פ"ח ה"ה], בית יעקב ע' ע"ג, גופי הלכות נ"ז ע"ב [כלל שי"ד], מלך שלם ח"ב מ"ב ע"א, זהב שבא, שאגת אריה מ"ט ע"ב, לימודי ה' לימוד ק"ט, ועוד בדף ק"ו בארוכה, חזון עובדיה ט"ז ע"ב, יצחק ירנן ה' ע"ד [ה' ע"ז פ"ב ה"ג], ועיין ע"ז כז, א ד"ה אשה, מגילה כ, א ד"ה דכתיב, יבמות עב, ב ד"ה אין נימול אלא ביום.

דף כט, ב. מלוח דכתוב בתורה ככתובה בשטר דמיא. ולכאורה קשה, דא"כ למה פליגי בהאי גוונא מי קודם לפדות, לימא פלוגתיהו בהדיא אי מלוח הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא. ורש"י נראה דרצה לבאר זה, במה שכתב, הלכך בחמש בני חרי פריק לבריה שאין זה אונאה, וכוונתו, דהוצרך להשמיענו בכי ה"ג, דהוה אמינא דאע"ג דמלוח הכתובה בתורה כשטר דמיא, מ"מ כיון שיש לו בני חרי בעד עצמו, והוא קודם, אינו רשאי ליתנם לכהן בעד בנו כדי שיפסיד הב"ח המשועבד לו, שהרי הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו, ולהכי הוצרך לאשמעינן דאין זה אונאה, שהרי עיקר מצות הבן עליו יותר ממצותו. וכן נראה שהבין מהרי"ט. אמנם לפירוש התוספות קשה, למה פליגי דוקא בכי האי גוונא. וראיתי למהרי"ט שהקשה על התוספות, דמאי אירי' דנקט שאין לו אלא חמש סלעים, אפילו יש לו יותר מה' סלעים אינו חייב לפדות את עצמו לרבי יהודה, שהרי החיוב על נכסי אביו, כדאמרינן בבכורות, מת אב והבנים קיימים נתחייבו הנכסים וחייבים הבנים לפרוע מן האמצע. ע"ש. ואפשר לומר, דהתם כשיש בני חורי מיירי, וא"כ הכהן טורף מנכסי, אבל הכא מיירי שמכרם, אין הכהן מחויב לטרוף ממשעבדי אם